

HUIG DE GROOT NOMADOLOGISCH MANIFEST

Nomadologisch Manifest
Nomadisch denken over mens en natuur

‘Ik denk dat filosofie interessanter wordt als je haar in de vorm van een biografisch verhaal vertelt en dat persoonlijke ervaring interessanter wordt als je er filosofisch over nadenkt.’

– Sarah Bakewell in *De existentialisten* (2016)

HUIG DE GROOT NOMADOLOGISCH MANIFEST

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100 procent chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Ontwerp omslag en binnenwerk: vandijk ontwerpt, Eindhoven

Foto omslag: iStock / SerrNovik

Foto auteur: Frank Schoevaart

© 2018 Uitgeverij Palmslag | Huig de Groot

www.palmslag.nl

info@palmslag.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fotokopie, microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet, photoprint, microfilm or any other (digital) means without written permission from the publisher.

ISBN 978 94 917 7378 5

NUR 740

Voorwoord 6

Tussen zijn en worden 11

Alles stroomt 19

Nomadisering van denken 55

Handelen vanuit de natuur 74

Nawoord 81

Dankwoord 84

Bronnen 85

Ter aanbeveling 88

VOORWOORD

Op het strand van de Maasvlakte zoek ik naar fossielen. Rijkswaterstaat heeft niet alleen zand van de bodem van de Noordzee het strand opgespoten, maar ook fossiele botten van prehistorische dieren die ooit, tot ongeveer tienduizend jaar geleden, op de bodem van de zee hebben rondgezworven. Met veel geluk zou ik zelfs een fossiel botje van een Neanderthaler of archaische Homo sapiens kunnen vinden. Ik sta met een versteend stuk dijbeen van een wolharige mammoet in m'n hand en kijk naar de horizon. Op zee liggen schepen te wachten op een loodsboot en op toestemming om de haven in te varen. Eraan voorbij dwaal ik in gedachten weg en zie veel gebeurtenissen. Grote klimatologische veranderingen en een zich versnellende samenleving bepalen een toekomst voor mijn kinderen en eventuele kleinkinderen. Ik verheug me niet op die toekomst, ik maak me er veel zorgen over.

Gelukkig deel ik die zorgen met veel vrienden en familie, met collega's op m'n werk. We proberen allemaal onze bijdrage te leveren aan een vermindering van CO₂-uitstoot. We scheiden afval en eten minder vlees. Sommigen zijn veganist. We hebben groene energie, sparen bij de Triodos Bank of ASN Bank en kopen biologische producten in de supermarkt. We denken na over het goede leven en zijn blij met de klimaatakkoorden van Parijs.

En toch, ik ben niet gerust. Elke week staat er wel weer een nieuw alarmerend bericht in de krant of op internet over ons milieu. Halen we de doelstellingen van Parijs en zelfs als dat lukt, zal het genoeg zijn om het tij echt te keren? Ik geniet nog steeds volop van zoveel van wat ik doe en onderneem, en zeker ook van wat Nederland te bieden heeft aan natuur. En toch, ik voel ook toenemende vervreemding en een daarmee verbonden, toenemende heimwee naar een andere tijd. Niet naar vroeger. Ik heb heimwee naar een andere tijd in de toekomst.

Jaren van denken dringen zich op door die blik in de verte op het strand en in mijn overpeinzingen. Ervaringen in mijn leven hebben geleid tot een persoonlijke filosofie, een filosofie van beweeglijkheid. Tot een specifieke verhouding met de cyclische beweeglijkheid van leven. Het was vooral het denken van Friedrich Nietzsche en de Franse filosofen Gilles Deleuze en Felix Guattari die mij op weg hielpen naar mijn eigen nomadologie als denkbegrip en verbinding met mijn eigen leven, met de tijd waarin we leven en de maatschappelijke problemen waar we voor staan.

De ontwikkeling van mijn eigen nomadisch denken begon toen ik bijna dertig jaar was. Een onbestemd gevoel van grote nieuwsgierigheid naar andere landen en een sterke wil om een ingrijpende verandering aan te brengen in mijn leven van dat moment, deden me in 1982 besluiten om voor wat langere tijd uit Nederland te vertrekken. Ik noemde het een nomadisch verlangen. Op de motor, via Engeland en Schotland, met de boot naar IJsland om daar een paar maanden te gaan werken. Een paar maanden werden een jaar. Een poging om daarna opnieuw te sette-

len in Nederland mislukte en ik vertrok opnieuw op m'n motor Europa in. Vijftien jaar heb ik gereisd en op veel plekken in de wereld gewerkt en gewoond. Deze periode in mijn leven heeft dat nomadisch denken gevoed en versterkt. De wisselwerking tussen een zwervend, nomadisch bestaan en zwervend, nomadisch denken was vol verlangen en daadkrachtig. Ik leefde zoals ik dacht en voedde mijn denken door hoe ik leefde. Ik las bijzondere teksten en boeken, ontmoette en sprak veel mensen en zocht specifieke landschappen op waar dat nomadisch denken zich verder kon ontwikkelen.

Ik maak me veel zorgen over de ecologische problemen waar we als samenleving voor staan. Ze actualiseren mijn nomadologie in een context van het sociaalpsychologische en het politieke domein. Filosoof en Denker des Vaderlands René ten Bos liet mij in zijn recente boek met dezelfde titel, 'dwalen in het Antropoceen'. De klimaatwetenschapper Paul Crutzen introduceerde het begrip 'Antropoceen' om de tijd te omschrijven waarin de menselijke soort een mondiale geologische kracht op zichzelf lijkt te zijn geworden. Crutzen bracht, zoals Ten Bos het noemt, een 'cascade van catastrofes (...) onder één noemer' (Ten Bos, p. 38).

Het *Nomadologisch Manifest* staat in een traditie van boeken, geschriften, essays, pamfletten, proza en gedichten, die uiting geven aan een grote bezorgdheid over ons milieu, over onze wereld en de natuur. Zovelen voor mij hebben op allerlei eigen manieren blij gegeven van die bezorgdheid. En vaak ook van verontwaardiging en woede

over de – zo lijkt het – intrinsieke waanzin in onze relatie tot de natuur en de blijkbaar zo diep vervreemdende aanwezigheid daarvan in de psychologie van ons bestaan.

Paul Shepard, een Amerikaanse professor in de natuurfilosofie, vroeg zich al in 1982 af ‘waarom de samenleving volhardt in de vernietiging van haar natuurlijke leefomgeving’. Theodore Roszak, Amerikaans historicus en emeritus hoogleraar aan de California State University, schreef in dezelfde geest in 1992 *The Voice of the Earth: An Exploration of Ecopsychology*. In dit boek werkt hij de relatie uit tussen psychologie en ecologie en beschouwt hij de verbondenheid tussen mens en natuur als een continuüm waarin de voorwaarden voor leven voor beide dezelfde zijn. Hij vraagt zich af waarom in de psychiatrie het onderbewuste, dat zo bepalend is voor het ontstaan van psychologische aandoeningen en basale levensvragen, alleen op de niveaus van het gezin en familiere en sociale betrekkingen wordt gezien en geen ecologische dimensie krijgt. Roszak maakt de vraag van Shepard persoonlijker. Hij schrijft in *The Voice of the Earth*: ‘In ons hart weten we dat er iets van waanzin aanwezig is in de manier waarop we de leefomgeving op aarde geweld aandoen’ en vraagt zich op zijn beurt af ‘waarom mensen overal ter wereld besloten hebben om de krankzinnige vernietiging van de aarde ter hand te nemen’. In 2018 klinken deze vragen als onbeantwoorde echo’s uit de tachtiger en negentiger jaren van de vorige eeuw. Stellen we dezelfde vragen opnieuw over dertig jaar en concluderen we dan dat ze nog steeds niet beantwoord zijn?

Ik heb het *Manifest* geschreven als een bijdrage aan de pogingen deze vragen te beantwoorden en om te vertel-

len hoe mijn denken over mens en natuur zich ontwikkeld heeft – ook in filosofische zin. Ik illustreer dat proces met anekdotes van mijn reizen, die begonnen in de Schotse Hooglanden en mij onder andere de machtige rivieren van Afrika deden bevaren en me brachten naar het Beagle Kanaal, vlakbij Ushuaia op de zuidelijkste punt van het vasteland van Zuid-Amerika. Ik leefde vele jaren op mijn eigen manier een nomadisch bestaan.

De nomadisering van mijn persoonlijke ontwikkeling en mijn denken op verschillende niveaus komt in het slot van het *Manifest* tot uitdrukking, waar ik mijn ideeën en gedachten samenbreng in maatschappelijke en politieke relevanties en in relatie tot de psychologie van ons bestaan. Dit boek neemt de lezer mee op reis en ik hoop dat die reis inspireert, verrast, schokt en tot nadenken stemt over eenieders relatie tot de wereld om ons heen, met als bedoeling de vernietiging van onze natuurlijke leefomgeving radicaal en op korte termijn af te stoppen.

Het *Nomadologisch Manifest* is een betogend essay dat de mens in relatie tot de natuur in een nomadisch perspectief zet. Huig de Groot beschrijft hoe die relatie verstoord is geraakt en hoe deze versterking leidt tot vervreemding, aantasting van natuurlijk evenwicht en de klimaatcrisis.

Met bezorgde kritiek over hoe de natuur al millennia geweld wordt aangedaan, legt Huig ons zijn nomadische levensvisie uit en illustreert deze met verhalen uit zijn eigen uitgebreide reiservaring. Hij denkt daarbij – vaak in bevlogen en afgewogen bewoordingen – maximaal door over wat moet bijdragen aan het herstel van onze natuurlijke leefomgeving en de psychologie van ons bestaan.

Het *Manifest* is een oproep om de kracht van verandering, zo intrinsiek aanwezig in ons allen, vanaf nu nomadisch en cyclisch te duiden en daarnaar te handelen.

Huig de Groot (1951) heeft naast jaren van activisme en een werkzaam leven in Nederland, 15 jaar aaneengesloten gereisd in de wereld en in diverse landen gewoond en gewerkt. Hij heeft onderweg en in de jaren daarna filosofie en natuurbeleving met elkaar verbonden en ontwikkelde een eigen, nomadologische levensfilosofie. Hij omschrijft zichzelf als een bezorgde wereldburger, als een activist die prozaïsch en anarchistisch doordenkt op het grote thema: mens en natuur.

ISBN 978 94 917 7378 5

UITGEVERIJ PALMSLAG
WWW.PALMSLAG.NL